

MUDI. MYT OCH VERKLIGHET.

Den här texten, översatt ur György Pálos bok *De ungerska herdehundarna – utrotningshotade*, skickades in till tidningen av en av våra mudiuppfödare. Det är en mycket vacker, känslofylld och tankeväckande historia som målas upp och som hade varit synd att inte publicera – men den är lång! Texten bör sannolikt tilltala och intressera alla oss som idag äger, föder upp, lever med hund av ungrarras!

Jag var nyutexaminerad veterinär i mitt nya distrikt. En gröngöling, tyckte de gamla bönderna. Det var varken lätt eller roligt, liksom för många andra före mig som kommit unga till en avlägsen landsända där de får visa vad de duger till trots sin ungdom. Drömmen om att vara en veterinär på landsbygden ... Jag var en äkta stadsbo, född och uppvuxen i Budapest och med min skolgång där. T.o.m. praktiken gjord på djursjukhuset i Budapest. Trots alla varningar hade jag sökt som distriktsveterinär i ett av de mest avlägsna områdena i östra Ungern och fått platsen.

Jag har varit där i ett par månader nu och kämpar fortfarande för att bli accepterad. Jag har fått köra omkring på guppiga, dammiga, leriga vägar. Än i gryningen, än sent på natten. Fastän varje gård har hund och katt får jag nästan aldrig behandla dem, jag kallas till de större, mer värdefulla, kreaturen. Katter och hundar finns där, nödvändiga för att hålla ordning kring husen, men de får oftast klara sig själva. Bönderna vill inte slösa några pengar på dem. De flesta har medelstora blandrashundar som oftast står bundna vid sin koja. Jag själv har varken hund eller katt eftersom jag inte har tid med något husdjur. Mina planer är att skaffa en vizsla så småningom att jaga med. Jag har haft vizsla förut. Det finns inget som går upp mot att sitta på pass, en tidig sommarmorgon, och iaktta hundens rörelser, som oftast avslöjar villebrådet långt innan det kommer inom synhåll. Jag älskar bergstrakter och stora, vida skogar. Här finns bara slättmarker. Ärligt talat, är jag inte så lockad av att gå omkring på den oändliga, gräsbevuxna pusztan i timal, bara för att kunna skjuta någon fasan eller liknande. Jag längtar till de djupa skogarna i norra Ungern. Jag saknar bokskogens dofter.

Plötslig smällde ett däck. Bilen kastades ut på ett fält innan jag hann styra den rätt. Jag var helt svettig innan jag fått stopp på bilen. Mitt ena knä slog i men, som tur var, hände det inget annat med mig. Åt vilket håll jag än såg fanns inte ett enda hus eller byggnad av något slag, bara jord och gräs. Jag var på hemväg, det var sen eftermiddag och solen höll på att gå ned bakom horisonten. Ett rött

sken spred sig dallrande över landskapet. Jag kliade mig i huvudet, det förbaskade reservdäcket var också trasigt. Varje dag hade jag tänkt laga det, men ... Jag fick ta min väska och börja gå, så mycket annat fanns inte att göra. Efter ett tag kom en bil bakom mig. Det hade hunnit bli ganska mörkt men den stannade. Jag hade aldrig förut sett mannen bakom ratten. Han letade efter mig, hans ko hade problem med kalvningen. Jag hoppade in och det bar iväg. Medan mannen körde tänkte jag på att jag aldrig skulle hitta tillbaka på egen hand. Jag hade inte minsta aning om var vi befann oss. Som ut intet, dök den lilla gården upp. Det är inget ovanligt på pusztan: gårdar, djurflockar och enstaka träd dyker plötsligt upp här, jorden är ju rund och sikten skymms bara av horisonten.

Bonden var inte särskilt talträngd och sade bara det nödvändigaste. Till min stora förvåning frågade han om jag ville ha kaffe sedan jag vänt kalven rätt och hjälpt den ut. Jag lade märke till den lilla svarta hunden när vi gick över gården. Det hade förresten varit svårt att undvika, för så fort den fick se bonden började den dansa på bakbenen.

"Vilken cirkushund ni har" sade jag till mannen.

"Ja, Cigány kan en del" sken han upp. Så pekade han på hunden. "Poff - du är död!" Hunden slängde sig direkt, bara de glittrande ögonen förrådde att den levde.

När jag tittade närmare på hunden, i skenet av kökslampan, såg jag att det var en äkta mudi.

"Men herre jösses, människa - har ni en riktig mudi här?" utbrast jag av ren häpnad. Jag var helt klar över att mudin nästan var utdöd eftersom det inte längre fanns uppfödare av rasen. Någon enstaka kull föddes här och var, ofta utan stamtavla eller att kennelklubben fick nys om saken, det var allt. Jag kände upphetsningen stiga inom mig.

"Har ni stamtavla på hunden?"

"Stamtavla? Här ute? Nää - hon jagar utan stamtavla, hon vallar utan stamtavla hon roar oss utan stamtavla och - vet doktorn vad? - hon fick valpar också - utan stamtavla!"

Bonden skrattade gott, som om min idé om stamtavlor roade honom ännu mer än hundens konster.

Jag hade hört talas om att mudin fungerar både som jakthund, vallhund och vakthund, men jag hade aldrig tidigare själva haft tillfälle att kontrollera sanningen i detta - aldrig träffat någon som använde sin mudi inom alla dessa områden.

"Ja, nu har hon varit hemma några veckor, för hon måste ju ta hand om sin valp. I vanliga fall är hon ute hela dagarna. Hon passar korna och fåren ibland, när det faller sig, så släpper vi ut hushållsgrisen också. Det är hennes jobb att hålla reda på den med. När jag började jaga vildsvin med Cigány blev hon väl hård mot grisen vår. Jag fick förklara skillnaden mellan gris och vildsvin för henne - hon fattade till slut. Klok hund, hon Cigány"

Jag tittade på den lilla svarta hunden när den lyssnade på husse med huvudet på sned, som om den förstod vartenda ord. De mandelformade, bruna ögonen glittrade klokt och tillgivet. Jag tänkte på det sorgliga i att ingen åtar sig riktig uppfödning av denna ras. Vem vet hur länge dessa få individer kunde finnas kvar?

Mudin har aldrig slagit riktigt. Den ser inte mycket ut för världen. Man skulle kunna tro att man har en blandrashund framför sig. De flesta bryr sig inte om att ta reda på vilken enastående karaktär som döljer sig under det enkla skalet. Ärligt talat hörde jag till dem som inte brydde sig speciellt mycket om mudin. Men ju längre vi stod och såg på hur Cigány apade sig, desto mer fascinerad blev jag. Det var något särskilt med den lilla halvfula tiken, det kallas visst utstrålning. Tiden flög iväg medan jag beundrade hundens alla konster. Solen hade hunnit göra ett halvt varv under det att jag kämpat med kalven och lekt med hunden. Nu var jag nyfiken på hur det kunde komma sig att bonden ägde just en mudi, så jag frågade.

"Det har funnits sådana här små svarta hundar på vår släktgård så länge jag kan minnas.", blev svaret, "Jag har då aldrig funderat på varför. Det har varit lika självklart som att det skall finnas katter, kor och får. Det är alltid släktingar som fått valparna. En mudi föder inte mer än så där, tre stycken åt gången, åtminstone är det så hos oss. Cigány här, hon är nio år, har bara en valp nu. Det är hennes allra sista kull."

"Men var får ni tag på en hane? Eller parar ni tiken med vilken hane som helst?"

"Som sagt: det är ju släktingar som får valparna, så det finns flera stycken hanar."

"Men det är ju inavel!"

"Inavel? Doktorn förstår, det är samma sak med det som med stamtavlor. Här ute tänker vi bara på att få fram bra hundar, det är vad som behövs. Inte bryr vi oss om sådana konstigheter som stamtavlor, inavel och gud vet vilka märkvärdigheter de har hittat på borta i huvudstaden. Vi säger att en bra mudi skall jaga som en ed'lyi kopó, valla som en puli (utan dess besvärliga päls), jaga

råttor och annat som en pumi och så skall det helst vara lite av viszla och agár i den."

Bonden skrattade godmodigt och blinkade åt mig som i samförstånd.

"Jag skulle vilja se den här hunden i arbete", sa jag, "Vara med när hon jagar och när hon vallar boskap."

Vi kom överens om en tid när vi skulle träffas och jaga med Cigány.

Det var ännu mörkt när jag kom ut ur huset dagen för jakten. Bara en ljusare strimma syntes längst ned mot horisonten i öster. Jag älskade dessa tidiga morgnar. Luften var sval, det doftade av dagg och gräs, några fåglar hade börjat tralla yrvaket. Ett förebud om dagens dammiga hetta kunde snart börja skönjas som ett dallrande längst ned i öster. En tupp gol någonstans. Polstjärnan blinkade allt svagare och det stora platanträdet utanför grinden viskade när en lätt morgonbris rörde sig genom dess bladverk. "Vilken perfekt dag för en jakt!" tänkte jag och sträckte på mig. Förväntningen pirrade i magen, det var idag som jag skulle få vara med om att jaga med en mudi. Jag smålog för mig själv när jag tänkte på den lilla svarta hunden. "Ja, du Cigány, idag får du visa vad du duger till" tänkte jag när jag satte mig i bilen.

"Det är bara Doktorn, Cigány - tyst med dig!" lugnade bonden sin hund då jag steg ur bilen på gården. "Jaså, Doktorn kom. I alla fall."

"Jag skulle inte vilja missa det här för allt smör i Småland!" svarade jag och tittade ned mot något som drog i mitt byxben. Jag fick syn på en liten svart, lurvig varelse som morrade och slet i mina byxor.

"Kom här Lillflickan, du får inte följa med ännu" och den protesterade valpen bars in i huset av bonden.

"Då åker vi, Doktorn. Cigány!" Han öppnade bildörren och mudin hoppade in med glittrande ögon. Hon sprang otåligt mellan fönstren där bak och vädrade kraftigt som om hon ville skynda på oss.

Bilen stannades i utkanten av byn, där de stora odlingsarealerna upphörde. Bonden hade inte sagt mycket under färden, mest nynnade och lett under sin yviga mustasch. Till min förvåning hade vi kört tillbaka in mot byn. Jag frågade inget, han visste väl vad han gjorde.

"Härifrån skall vi gå en bit.", han plockade ut gevär och stövlar.

"En gammal vildsvinsgalt brukar äta av odlingarna lite längre bort. Han har gett sig på folk som råkar komma på honom också. Byborna är livrädda, en gammal och orädd vildsvinsgalt är inget att leka med. Det händer titt som tätt att vildsvin upptäcker hur mycket enklare det är att gå ut i åkrarna och äta istället för att leta efter mat på annat håll. Majs är ju det bästa dom vet. Den här

galten har inga bestämda tider. Vi får hoppas att han kommer rätt så snart, då slipper vi vänta hela dagen. Kanske får vi tid med lite fågeljakt också. Det var länge sedan man hade fasanstek på bordet. Det är gott. Och då får Doktorn se Cigány som fågelhund också."

Hunden var okopplad och gick fot ordentligt. Man såg inte långt bland de manshöga majsständen. Plötsligt lyfte bonden vänstra handen och Cigány slängde sig på marken direkt. Vi stannade och nu hörde jag det också. Inne bland majsens frossade något ogenerat och högljutt. Vi försökte lyssna efter riktningen till ljudet.

"Tusan också!", viskade bonden i mitt öra, "Jag trodde vi skulle hinna ned till paprikafältet. Det går inte bra att försöka träffa här bland majsens. Vi kanske kan göra en kringgående rörelse dit utan att bli upptäckta av galten."

Han slog sig på låret. Cigány for upp som en gummiboll och gick fot igen. Efter några minuter kom vi ut på paprikafältet. Vi kunde höra galten hela tiden.

"Här blir det bra!", sa bonden. "Det är tillräckligt öppet. Nu gäller det att få ut galten hit - eller hur, Doktorn? Precis för det ändamålet har vi en riktig pärla till jakthund med oss!" Han blinkade mot mig och satte sig på huk bredvid hunden. Han kramade om den, klappade den och viskade: "Duktig Cigány, nu skall du driva hit honom! Ta hit honom - NU!" Det sista sa bonden lite högre samtidigt som han släppte hundens halsband. Cigány flög iväg som ett ljudlöst skott rätt in i majshavet. Vi stod knäpptysta. Fortfarande kunde man höra vildsvinets knaprande och gruffande. Och så kom plötsligt Cigánys skarpa skall samtidigt som ätljuden byttes ut mot irriterade, stötiga vildsvinsskrin. Ljuden tydde på fullt krig mellan hunden och galten. Jag såg mot bonden och hoppades att han skulle kalla in Cigány. Eller hellre: vi skulle kanske ta oss bort och försöka rädda vad som fanns kvar av hundstackaren. Fast uppenbarligen levde den, man hörde hela tiden dess skarpa skall. Bonden bara stod där, helt lugn och med sitt karaktäristiska leende i mungipan.

Plötsligt skrek vildsvinet till, majsstänglar bröts och Cigánys skall närmade sig. Innan jag hann reagera kom galten rusande ut ur majsältet med Cigány hack i häl. Ett skott small och galten liksom stannade upp i ett språng av pur förvåning när bondens kula träffade honom. Men så vände den sig med otrolig snabbhet mot sin nya fiende. Den var skadeskjuten och farligt nära oss! Jag hade inte hunnit få upp mitt gevär och under några ynka sekunder såg jag rakt in i ett gap med en enda spretande och vass bet, på en jättelik vildsvinsgalt. Jag stod där, oförmögen att göra någonting, med bonden fortfarande på knä bredvid mig. Han hade inte ens hunnit resa sig upp.

När jag trodde att nu var allt slut kom den lilla svarta hunden mellan oss och galten. Den vände sig mot galten och – faktiskt bet den i ansiktet, alltså skällande. Det behövdes några bittar av Cigány för att få den sårade, rasande galten att stanna upp. Så ställde den sig med huvudet nedåt och inriktade sig på sin nygamla fiende - den plågsamma hunden.

Min tanke, när galten kastade sig mot hunden, var att NU är det definitivt ute med Cigány, men så small ytterligare ett skott och den rasade ihop på en gång. Cigány sprang och morrade och bet i den döda galtens päls tills bonden sade, att nu räckte det.

Jag skämdes grundligt: Herregud - jag hade då inte varit till den minsta hjälp! Bonden var likblek i ansiktet. "Ja, Doktorn, det hade kunnat gå riktigt illa!" suckade han och torkade sig i pannan. "Den stackaren saknar ena beten. Det var nog en av anledningarna till varför han sökte sig hit efter mat. - Jag tror inte att jag överdriver när jag säger att Cigány räddade våra liv nyss."

Vi såg på hunden vid våra fötter. Den stod där med ögonen vända mot bonden - ögon med ett glittrande som uttryckte kärlek, förståelse och upphetsning. Synen riktigt värmde mig i hjärtat, en mudi vore kanske något för mig också. Men jag avfärdade tanken snabbt.

"Dagen är bara barnet ännu och jag har ju lovat Doktorn att vi skall försöka hinna få oss en fasan också. Fast först måste jag allt styrka mig litet. Det är inte varje dag som man står på knä öga mot öga med ett skadeskjutet vildsvin och inte har någon patron i loppet!" Med denna sista kommentar tog han fram en flaska ur ryggsäcken, korkade upp, tog sig en rejäl klunk och räckte mig den. Oj! - Jag måtte ha svalt glödande kol! Jag kände hur vätskan brände hela vägen ned i magen. Bonden skrattade gott när jag kippade efter andan och kände hur ansiktet blev rött som en tomat. "Det där var hemkört, som Doktorn väl kunde känna." Och så tog han sig en klunk till, ruskade på huvudet, korkade igen och stoppade undan flaskan. Så vinkade han åt mig. "Nu går vi vidare. Jag skickar någon efter vildsvingalten senare. - Doktorn orkar väl gå?"

Det blev en promenad som varade i flera timmar, innan Cigány vädrade uppåt och slängde sig pladask. Bonden stannade omedelbart och osäkrade geväret. Han viskade: "Cigány vädrar fågel, bäst att Doktorn gör sig beredd." Han väntade till jag förberett mig, så slängde han upp vänstra armen med pekfingret rakt ut och smackade med tungan. Hunden, som hela tiden haft ögonen på sin husbonde, sköt iväg som en pil i det höga gräset och strax därpå lyfter några vildänder. Vi sköt var sin and som appoterades av Cigány, en i taget.

"Jag har lovat Doktorn fasan, men om han nöjer sig med de här änderna så tycker jag att vi vänder hemåt. Det börjar bli sent." Sade bonden. Även jag, för min del, ansåg faktiskt att det varit nog med jaktäventyr för idag. Flaskan kom fram för den obligatoriska jaktlyckeskålen och det bar av hemåt. På hemvägen svarade bonden gärna på mina nyfikna frågor om hur man kunde dressera en vallhund till att trycka när den känner fågel.

"Som doktorn kanske vet, så är det inte naturligt för en mudi att bete sig på det sättet. De vill ju helst gå pang på. Som jag berättat för Er tidigare, har vi alltid haft dessa svarta hundar i vår familj och de har alltid fungerat på ett visst sätt hos oss. Vi hade en mudi i familjen, som slängde sig på marken när det luktade fågel, redan innan jag var född. Jag tror att det fanns en mudi som Cigány redan innan min far föddes i den familjen. Vilken av våra förfäder som tränade hundarna till att trycka vet inte jag. Allt jag har behövt göra är att ta med valparna på jakt och låta dem gå med sin mamma. De har alltid lärt sig snabbt vad som gäller. Det har jag alltid fått så att säga gratis och man har bara behövt korrigera litet.

-Fast det är klart, man hjälper kanske till litet med träning hemma. Då lägger man ut apporteringsfåglar och leder valpen på dem. Så fort den nosar på fågeln, kommenderar man "ligg" och efter ett tag lägger dom sig direkt, av sig själva, när dom kommer fram till fågeln. Sedan tar man "ligg" en bit före fågeln och resten förstår Doktorn.

-Jag övar gärna med levande fåglar också, då använder jag mina höns. Nu behöver jag ju aldrig öda mycken tid på inläring för, som sagt var, mudins bästa läromästare är dess egen mor.

Det där med vildsvinet var inte så märkvärdigt, det heller, man utnyttjar bara mudins vallinstinkter, som ni säkert förstår. Det är på samma sätt med de flesta villebråd. Cigány vallar bytet mot mig. Märkvärdigare än så är det inte. Inget trolleri här, inte!"

Under allt pratande hade vi kommit fram till det döda vildsvinet. Cigány reagerade snabbare än vi och rusade iväg mot kroppen så fort den kom inom synhåll. Det var någon där. Vi hörde hur Cigány skällde ilsket. Vi såg hur hon stannade framför mannen som satt på huk framför vildsvinet. Hon morrade djupt nerifrån strupen med blottade tänder så att mannen måste förbli sittande utan att våga röra ett lillfinger.

”God dag, på dig András”, hälsade bonden skrattande, ”Cigány trodde nog att du ville stjäla vårt vildsvin! – Nu är det bra, Cigány, hit!”

”Det var en riktig djävel till hund! Jag är bergsäker på att den hade hoppat på mig om jag rört mig det minsta”, svarade András med ett surt leende.

”Här”, sade bonden och höll fram flaskan, ”Du behöver kanske det här när min hund skrämte dig så!”

Vi tog varsin sup alla tre.

Resten av tiden den dagen, var jag mest tyst. Jag hade fått mycket att fundera på.

Jag skötte som vanligt mina sysslor i distriktet. Det är klart att jag ofta tänkte på den lilla svarta hunden, mudin Cigány, som jag fått lära känna hos bonden Dénes, Ibland fick jag tid över till att följa med dem på jakt. När Cigánys valp var sex månader gammal fick hon följa med på fågeljakt för första gången. Då tog jag ledigt, eftersom jag nästan kände mig som någon slags gudfar till valpen, som numera börjat lystra till namnet ”Kicsi” (Liten).

”Ja, inte var det meningen att hon skulle få ett så fantasilöst namn när hon skall vara kvar hos oss också. Tills vi orkade komma på något annat så kallade vi henne för Kicsi så länge, för hon var ju liten. Innan vi visste ordet av lystrade hon på det”, suckade bonden och torkade sig i pannan i eftermiddagshettan. Jag tyckte att namnet var sött och passande, om än kanske inte så elegant. Kicsi var en avbild av sin mor: kolsvart med mörkbruna ögon, när hon iakttog oss och våra aktiviteter lade hon ofta huvudet på sned. En gång, i ett svagt ögonblick, försökte jag att köpa henne av Dénes. Han tittade förebrående på mig:

”Doktorn vet ju att Cigány inte kan få fler valpar. Jag är tacksam över att hon fått den här sista. Vad skulle jag ha kvar om jag inte behöll henne?” Sålunda behövde jag inte riskera att få ta konsekvenserna av min impulsivitet. Inte hade jag tid över för någon valp!

Trots att det var i mitten av oktober, var det ovanligt hett - till och med för den här delen av Ungern. Redan på morgonen var det rätt så tröttsamt. Hundarna flåsade bak i bilen. Nu körde vi ännu längre ut på landet, där det inte fanns några hus alls och där landskapet var så platt att man verkligen såg hur jorden var rund. Detta var den vilda, otämjda delen av landet som ingen varken kunde eller ville betvinga. Det har hänt att människor förirrat sig ut på denna oändliga slätt. De lockades vidare ut på pusztan av hägringar, där de trodde sig se hur den karakteristiska ungerska boskapen stod och drack, och kom allt längre bort från räddningen. Men jag måste tillägga, att i våra dagar är det inte fullt så farligt. Vildmarken har krympt till en mycket mindre bit, utnämnd till naturreservat.

”Här får man inte skjuta fåglar, käre Dénes!”, skulle jag kanske ha sagt, men hur säger man det till en bonde från Pusztan som alltid har jagat där och vars far, farfar och farfars far också alltid gjort det? Det är inte dom som utgör den verkliga faran för naturen. Vi gick tysta bredvid varandra. Gevären hängde över axeln. Hundarna var framför oss. Hur gärna Cigány än försökte behålla sin värdighet, och fot, saboterade Kicsi allt med sitt busande. Så var hon ju bara ett halvt år gammal. Dénes lät henne hållas men Cigány sade faktiskt ifrån ett par gånger. Hon nafsade efter Kicsi som skrek men alltid vände sig mot sin mor igen och försökte bita henne i benen.

”Det blir väl ingen fågel på det här sättet!”, tänkte jag, ”Som de väsnas borde varenda fågel inom hörhåll flyga sin kos!”. Så slängde sig Cigány pladask. Kicsi, som inte riktigt fattade vad det var fråga om, stannade upp mitt i en attack mot sin mor och stirrade förstummad på henne. Den korta stund, som valpen förblev stilla av förvåning utnyttjade bonden till att skicka iväg Cigány mot fåglarna i det höga gräset. Som vanligt, for hon iväg som en oljad blix och bara det vajande gräset utvisade vart hon försvunnit. Kicsi, som tog försvinnande för någon ny lek, satte av efter Cigány. En vacker fasantupp lyfte, bonden sköt och fågeln dalade. Vi hörde Kicsi gläfsa, Cigány arbetade tyst. Strax blev de synliga. Cigány hade fågeln i munnen, Kicsi hoppade bredvid och försökte ta den ifrån henne. Cigány visade tänderna, fast de syntes inte så tydligt bakom alla fjädrar. Då och då lyckades Kicsi ta några fjädrar och blev väldigt glad. Strax innan de hann fram till oss fick hon en stor tuss fjädrar i munnen, då härmade hon sin mor och lyfte huvudet högt, men fjädrarna mellan tänderna. Hon dansade som en völdresserad lippizanerhingst. De fick båda beröm.

”Nästa fågel är er, Doktorn, sumpas den inte!” skrattade Dénes. Vi behövde inte vänta länge på att Cigány skulle slänga sig ned på marken igen. Den här gången gällde det en vaktel. Var det bara jag som inbillade mig, eller började Kicsi verkligen bete sig allvarigare nu? Hon kanske bara var trött? Vi behövde inte förflytta oss särskilt långt mellan varje skott. Det var gott om vaktlar och fasaner. Den femte fågeln sköts av Dénes, han stod i tur, och då hände det. Nu var det inte Cigány, som dök upp med vakteln, utan Kicsi. Jag skulle haft en kamera! Sällan har jag skådat ett ansikte som lyste så som den lilla valpens! Hon kom emot oss med dansande steg. Hon till och med rörde på huvudet som ville hon att vi skulle få beundra hennes byte från alla håll. Det var lite problematiskt för henne att lämna ifrån sig fågeln, hon försökte undvika bonden utsträckta hand. Då var Cigány bakom henne och nöp henne lite i hasen, så Kicsi återvände dit. Till sist gav hon upp och släppte vakteln till Dénes.

”Det räcker för idag, nu kan hon det här”, sade bonden. Vid det här laget hade jag lärt mig att det var lönlöst att diskutera med honom när han använde sin korta, säkra ton och dessutom nickade. Jag nämnde inte mina tvivel. ”Hon kan!, Hon kan! Hur i all sin dar skulle den lilla hundstackaren kunna?”, tänkte jag dock. Dénes satte sig och tog av ryggsäcken. Den obligatoriska, numera välbekanta brännvinsflaskan kom fram. Jag menar alltså bokstavligen brännvin. ”Nu, när vi har jagat så mycket tillsammans, kan väl Doktorn säga ’Du’?” ”Jajamen, då säger vi så, Dénes”, svarade jag och tog en klunk. Jag fick anstränga mig för att kunna andas ut utan att hosta efteråt. ”Tack ska du ha och skål Dénes!”

”Skål på Er, Doktorn”, svarade min vän och tog sig en rejäl klunk till.

”Men Dénes, Du sa ju att vi skulle säga ’Du’!”

”Nej, Doktorn, jag sade att Doktorn skulle säga ’Du’, det går inte an för mig att dua en doktor!”

Hur jag än försökte, gav han inte med sig. Så blev det inte något ”Du Dénes” heller.

”Jag vet nog att Doktorn inte tror på Kicsi.” Sade Dénes medan han reste sig, ”Men om vi har tur på hemvägen så kanske han får se.”

Självfallet hade vi tur. Som sagt, så fanns det gott om fåglar på Pusztan. Jag sköt och efter några minuter kom Kicsi med fågeln i munnen.

”Men överlämningen är inte perfekt.”, sade jag för att någonting säga. Jag både skämdes och var lite irriterad över att bonden alltid hade rätt.

Dénes hade nästan alltid rätt. Han hade inte rätt en rengenig dag då han var ensam ute på åkrarna med traktorn. Han fastnade med traktorn i gyttjan, steg av och gjorde det man aldrig bör göra. Han försökte gräva loss traktorn och den välte över honom. Ingen saknade honom förrän det blivit mörkt. Det var sent i februari och fortfarande frostiga nätter. Då han inte var hemma till klockan tio, sin vanliga sängtid, ringde hans fru efter hjälp. ”Ta Cigány med er”, sade hon till grannarna som kom, ”är det någon som hittar honom, så är det hon.” Och så var det. Man gick mot hundskallet och kom fram till en förtvivlad Cigány bredvid Dénes huvud, som stack fram under maskinen. Hon låg och slickade sin husbondes ansikte. Han levde fortfarande under vägen till sjukhuset men klarade inte operationen. Jag kände mig mycket berörd av dödsbudet, för även om han vägrat dua mig så hade jag känt mig närmare honom än någon annan äldre mansperson i mitt liv. Det verkade så fruktansvärt onödigt: 56 år gammal, en stark och god människa! Men det var också typiskt att han skulle försöka gräva loss en traktor.

Jag gick på bondens begravning. Där stod alla vi som känt och aktat honom. Alla svartklädda, vi med hatten i hand, kvinnorna hade sin svarta hucklen om huvudet. Prästen mässade och det hördes snyftningar bland de församlade. "Möjligt att han hade föredragit ett zigenarband och hembränt.", tänkte jag och det fick mig på lite bättre humör. Änkan och sonen stod rakryggade bredvid prästen. Efter begravningen gick jag fram till dem båda. Jag visste inte vad jag kunde säga, eller om jag egentligen skulle säga något, jag ville åtminstone trycka deras händer så att de skulle förstå att jag delade deras sorg.

"Kan Doktorn vänta ett slag?", frågade änkan och det gjorde jag gärna. "Jo, det var en sak som jag måste klara ut med Doktorn. Jag tror att Dénes hade velat det.", sade hon och försökte le, "Det gäller de där hundarna, ser Ni." Hon vände bort ansiktet och torkade bort några tårar. Egentligen ville jag ropa åt henne att hon inte behövde skämmas över sina tårar, eller gömma dem för mig, men jag stod där tyst och bara såg på. Sonen tog henne vid armbågen, böjde sig fram och viskade: "Mor ...".

"Jo, det gäller de där hundarna", återtog hon, "som Doktorn vet, så hade vi bara ett barn", hon lyfte blicken och såg på sin son, "och han bor i staden. Nu när jag blivit ensam på det här sättet, tänker jag inte stanna på gården.", hon måste avbryta sig igen. "Jag flyttar in till pojken... Det finns ingen som kan ta hand om dem ... doktorn är den enda Dénes skulle ha litet på, när det gäller Cigány ... Snälla Doktorn, ni kan väl ta hand om hundarna, ta hand om dem ..." snyftade hon fram.

"Å, Herre Gud, jag kan ju inte ta hand om två hundar!", tänkte jag "Jag har ju varken tid eller plats!"

"Jag kan ju ...", började jag säga men blev avbruten av henne.

"Doktorn måste", sade hon bönfällande.

Hennes son rörde vid armbågen igen: "Mor ..."

"Förlåt, jag menade inte att ni måste. Jag menade bara att det inte finns någon annan som har vett att uppskatta dem. De känner Doktorn, också. Jag skulle bli så innerligt glad om ni kunde göra det!"

Jag såg den snart tioåriga Cigány och den elva månader gamla Kicsi framför mig. Cigány som fått mycket grått i pälsen, särskilt på nosen, fast med snabba, ungdomliga och spänstiga rörelser. Jag mindes plötsligt Kicsi som liten valp, hängande i mitt byxben, jag tänkte på hennes första jakt och på hennes första byte. Men, vad var det rätta att göra? Ta sig an två hundar som man inte har tid med eller lämna dem åt sitt öde? Jag skakade långsamt på huvudet.

Två veckor senare anlände den vikarie jag begärt för att kunna ägna mig helt åt hundarna i början av deras tid hos mig. Nu kunde jag ta emot dem.

Cigány hade magrat betydligt sedan jag såg henne sist, hon saknade säkert sin döde husbonde Dénes. Hennes ögon hade inte den annars så välbekanta glansen, hennes rörelser var inte längre ungdomliga och hon såg gammal ut. Kicsi var sig lik - åtminstone något som kändes bra. Hon hälsade på mig med glada skutt medan jag iakttog Cigánys apatiska uppenbarelse. Dock tycktes Cigány vifta en aning på svansen vilket borde vara ett gott tecken. Så satte jag mig på huk och betraktade hundarna. Det kändes fortfarande inte riktigt att ta dem. Men - å andra sidan - vad kunde jag annat göra? Ingen av dem som ville ha dem skulle godkännas av Dénes, där hade änkan rätt. Jag kände ett ansvar för hundarna på något konstigt sätt och, för tusan, egentligen ville jag ju ta mig an dem. Bara de nu ville ha mig, tänkte jag vid åsynen av den stackars håglösa Cigány.

Till tjänstebostaden hörde en liten trädgård. Där, under det stora valnötsträdet, hade jag byggt en stor vinterbonad koja åt hundarna. Där hade de skugga på sommaren och skydd mot kyla på vintern. Nu försökte jag tillbringa så mycket tid som möjligt med hundarna, var sällan hemifrån. Hur jag än lirkade med Cigány ville hon inte äta - inte det minsta. Hon bara låg där stilla utanför kojans, med huvudet på framtassarna, utan att röra maten. De första dagarna lyfte hon på huvudet när jag kom men efter tre dagar var ögonen det enda hon rörde för att iakttaga mig. Jag var förtvivlad, nog för att jag hade läst om hur hundar sörjt sig till döds men jag trodde nog att detta var ytterst sällsynt i verkligheten. Nu stod jag - veterinären med förmodad makt över liv och död - helt maktlös och kunde bara se på hur en liten hund långsamt begick självmord. Jag tog upp henne i knät och försökte prata med henne. Kicsi hoppade runt oss och försökte dra uppmärksamheten till sig, hon kom onekligen lite i skymundan när jag höll på att förlora Cigány.

Medan jag satt med hundens huvud vilande slappt i mitt knä tänkte jag igenom vilka möjligheter som fanns. Hon andades häftigare än normalt, ögonen var slutna och jag tyckte mig känna hur hennes liv rann bort under mina händer. Dock, hur kunde jag inbilla mig att någon kunde ersätta Dénes för denna hund - vad trodde jag mig om, egentligen? Nu bara satt jag alltså här, stora karlen som sett döden så många gånger, med tårarna trillande nedför kinderna. Vad var det som rörde mig, så till den milda grad, hos denna hund? Kanske trofastheten som blivit allt mer sällsynt i världen.

”Jag proppar henne full med vitaminsprutor!” tänkte jag men, som om hon kunde läsa mina tankar, öppnade hon ögonen och tittade på mig. ”Nej snälla du, låt bli det, låt mig bara få dö, det gör inte ont nu!” tycktes hennes ögon säga. Men man kan ju inte bara sitta och se på. Jag hade ju dessutom avlagt ett

heligt löfte att bota och lindra smärta. Så jag gav henne vitamin- och cortisonsprutor för att få upp humöret och ge henne tillbaka aptiten. Jag köpte oxfilé åt henne och bjöd på äggula - både med och utan socker - gåslever och buljong (som jag försökte massera ned genom strupen). Men hon bara gled ifrån mig, hon ville inte leva.

Jag vaknade av ett vansinnigt ylande utanför huset. Min första tanke: "Cigány!" gjorde mig klarvaken med en gång och jag hoppade ut sängen och sprang ut i trädgården. Där satt Kicsi bredvid Cigány och ylade för full hals. Cigány såg ut som om hon sov fridfullt, nu var det över och hon var förlorad för oss. Fastän jag försökte lugna Kicsi fortsatte hon. Jag kunde inte göra mycket annat och hade helst velat börja yla jag med. Sittandes ned bredvid Cigány, återföll jag till det omanliga i att gråta. Då slutade Kicsi att yla och hon slickade ömsom mitt ansikte, ömsom sin mors huvud, nu gnydde hon bara svagt. Hon lugnade så småningom ned sig och så satt vi, hon i mina armar med huvudet på min axel, tills vi hörde hur folk i omgivningarna började vakna. Kicsi förändrades mycket av sin mors död. Nu kunde jag inte gå någonstans utan att hon försökte följa efter. Hon var inte sprallig och valpig längre utan det var som om hon var rädd för att jag också skulle överge henne. När jag var ute hos henne, tryckte hon sig intill mig som ett plåster och följde varje rörelse jag gjorde med ögonen, om jag var tvungen att lämna henne satt hon kvar, orörlig som en staty, vid grinden. Vad hade hon och jag gett oss in på egentligen?

En dag tog jag fram geväret och kallade på Kicsi. Nu skulle vi ut och jaga! Det kanske livade upp henne. Hon luktade först lite försiktigt på geväret men så sken hon upp igenkännande med glittrande ögon. Hon hoppade in i bilen och verkade gladare än på länge. Jag behövde själv muntras upp, Cigánys död hade tagit mig hårt och Kicsis beteende gjorde inte saken lättare. När vi kommit ut på landet, och inte längre såg några hus, började jag känna mig bättre till mods. Jag körde länge och genom trakter jag aldrig varit i för jag ville komma till ställen utan minnen. Så svängde jag in på en liten avtagsväg och stannade efter några minuter. Nu kunde man andas in vårens alla dofter och få känslan av pånyttfödelse. Lukten av vått gräs påminde mig om min barndoms vårutflykter i bergen kring Buda. Koltrasten sjunger som vackrast om våren då man kan se dem som mörka siluetter, längst uppe i träden, med näbben uppåt. Det blir inte vår för mig innan jag hört koltrasten. Jag satt och njöt av allt detta medan Kicsi smög sin nos i min hand och slickade.

"Ja, du, nu ska vi ut!" sa jag och vi hoppade ur bilen. Vi hade hamnat intill en liten skogsdunge (Ack mina älskade urskogar där jag alltid funnit tröst och ro!).

Suckande började jag gå in bland träden med Kicsi skuttande runt mina fötter. "Henne gör utflykten gott!" tänkte jag förnöjt.

Plötsligt stannade hon, vädrade i luften och satte iväg. Ned med geväret från axeln under stigande spänning. Jag hörde henne skälla och skyndade mig ditåt. Skallen hördes allt tydligare. "Det verkar som om hon håller sig på samma ställe, hon har nog ställt till med någonting" tänkte jag och sprang så fort jag kunde mellan träden. Nu var hon alldeles i närheten, jag stannade upp och osäkrade geväret, några steg till och jag skulle se henne.

Jag hoppades innerligt att det inte fanns något vitte till detta: Kicsi hade tagit sig in i en hage där hon höll på att valla ihop ett femtontal får. Hon sprang runt dem, hela tiden glatt skällande. Sedan jag tittat mig omkring, utan att se någon, visslade jag på henne. Hon fick givetvis beröm - vad annars? Hon hade bara följt sin instinkt.

Vi begav oss därifrån och jagade inte mer den dagen. Hemma gjorde jag världens enklaste men godaste omelett, innehållande mängder med vitlök, paprika och lök. Det blev inget vilt för oss men vi var bättre till mods än på länge. Nu skulle vi nog få rätsida på det hela! Så var min ledighet över. Under två veckor hade Kicsi inte blivit det minsta tränad: första veckan var en kamp för Cigánys liv, de första dagarna på den andra veckan sörjde vi henne och på slutet glade vi oss över vår nyfunna lycka. "Det ordnar sig nog", tänkte jag "Kicsi kan ju vara ute i trädgården när jag är borta på sjukbesök."

Men Kicsi ville annorlunda. Naturligtvis var jag borta lite väl länge ibland, precis som befarat och Kicsi borde haft mer motion. Hon var uppvuxen i total frihet och mina möjligheter att sysselsätta henne var ytterst begränsade. En kväll när jag kom hem, trött efter ett sjukbesök, kunde jag inte hitta Kicsi någonstans. Så fort jag tänt ljuset uppenbarade sig en klagande grannfru. "Det var bra att Ni kom hem, Doktorn, er hund har grävt sig in i vår hönsgård och tagit två hönor" Två av mina bästa värphönor - ihjälbitna!" jämrade hon sig.

- "Snälla fru Martos, är Ni säker på att det var min hund?"

- "Ja, jag såg det. Doktorn tror väl inte att jag bara kommer och hittar på? Jag hörde hönsen skrika och tittade ut genom fönstret. Då får jag se Er svarta hund fara runt och jaga dem som en besatt! Jag skrek och slängde saker efter honom!"

- "Henne, fru Martos, henne."

- "Ja, henne då, det råder ingen tvekan om saken, hon bet strupen av två stycken. Vi var tvungna att slakta dem."

- "Var är hunden nu?"

- "Min man har tagit hand om honom - henne menar jag. Han ville skjuta henne direkt, så upprörd var han, men hon blev inlåst i vår källare. Doktorn kan hämta henne."

Det här lät inte särskilt bra. Efter diverse ursäkter och ersättning för de två hönorna tog jag hem Kicsi. Hon verkade inte skämmas. Nästa dag bands hon vid en löplina utanför kojans innan jag gav mig iväg. Nu bar jag på ett dåligt samvete. Det var för att slippa detta som jag tvekat att ta hand om de båda hundarna. Jag hade ju inte tid med de stackarna - eller den ensamma stackaren, numera. Hon borde tränas, dessutom. Att hon grävde sig in i grannens hönsgård och tog två hönor berodde säkert på att jag inte hade tid med henne. Det var en protest, vågar jag nog påstå. Jag mådde uruselt för Kicis skull och måste finna någon lösning på problemet med henne.

Jag kämpade med senaste veterinärbesöket, en häst och dess stora varböld på länden, och just när jag skulle börja rensa ut den kom sonen i huset inspringande i stallet. "Doktorn, Doktorn! Ni har telefon och det är brådskande, säger dom!" Vad ville detta säga? Jag försökte fråga ut pojken när vi sprang mot boningshuset. Han visste inte något. Jag satte luren mot örat och blev strax stående som förlamad utan att kunna fatta varför detta skulle hända just mig. Så fruktansvärt orättvist med först Cigány och nu: Kicsi överkörd! Innebörden av det jag just fått höra sjönk långsamt ned i mitt medvetande: Kicsi har blivit överkörd!" "Jag måste hem" lyckades jag få fram. Utan tanke på att behandla hästens böld färdigt sprang jag till bilen och gav mig iväg.

Kicsi låg livlös på översta trappsteget till verandan när jag kom hem. Halsbandet satt kvar med en avnagd repstump. Jag kände försiktigt på henne och konstaterade att hon andades. En hastig undersökning gav vid handen att inget var brutet så jag bar in henne i behandlingsrummet. Hon hade haft tur - och även jag. Förutom chocken och en lätt hjärnskakning var hon tydligen helt oskadd. Efter ett par veckor var hon fullt återställd.

Numera fick hon följa med mig i bilen när jag måste ge mig iväg någonstans. Lediga stunder tränade vi dressyr. Jag är en lugn natur men Kicsi kunde verkligen konsten att reta gallfeber på mig. Det var som om det hade gått troll i det hela: stundom kunde jag svära på att hon skulle ha gjort ifrån sig med den äran i elitklass, ibland verkade det som om hunden aldrig någonsin hört kommandona "Sitt!" eller "Hit!". Hon gjorde som och när hon ville! Jag mindes inte hennes mor Cigány som sådan, de gånger vi träffats var hon alltid lydnaden förkroppsligad. Jag kan ännu i denna dag se hennes svarta nos vänd mot Dénes

med de mörkbruna ögonen lysande av tillit. Denna ettåriga hund hade däremot inte minsta lust att lyda.

Jag fortsatte ihärdigt med träningen och tänkte att det kanske kommer med åren. Det kunde vara trotsåldern. Jag förstod att hon måste aktiveras. Jag försökte med godis enligt en metod jag läst om i en amerikansk hundtidning som jag fått låna en gång av en studiekamrat på universitetet. Metoden gick ut på att hunden skulle tränas med godis och mycket beröm istället för med auktoritär och sträng fostran och med aga. Kicsi tog glatt emot godiset och sedan fortsatte hon att låta sitt humör styra. Jag försökte med att vara sträng och drog henne i nackskinnet. Då skrek hon till och bet mig till och med i handen - inte hårt men som en markering på vad hon ansåg om mitt handlings sätt. Jag tog genast tag i henne igen, vände henne på rygg och ruskade henne medan jag med hög röst - nåväl sanningen att säga så skrek jag, talade om för henne att hon inte skulle våga sig på något sådant en gång till. Hon murrade åt mig, till och med i ryggläge, och visade tänderna men jag stod på mig och släppte inte taget förrän hon gav sig, blev tyst och vände bort huvudet. När jag släppte henne ställde hon sig upp, ruskade på sig och lommade iväg med hängande svans.

Så satte jag mig gråtfärdig i gräset, stora starka karlen. Vad i allsin dar hade jag tagit på mig? Vad gjorde jag för fel? Vem av oss gör fel? Är detta ett första tecken på att hon skall till att löpa eller försöker hon ta kommandot? Vid det här laget hade vi tränat i tre månader enligt godismetoden, kunde det vara så att jag höll på att förstöra hunden med min idiotiska mjukhet? Hon kanske skulle ha behövt någon som var sträng från början? Jag hade aldrig sett Dénes ge Kicsis mamma godis. På sin höjd hade han klappat henne på huvudet och mumlat "Bra gjort" Inget mer. Det är klart, jag hade inte heller sett honom straffa sin hund, fast Cigány var ju nio år gammal när jag lärde känna henne.

Kicsi fortsatte att tugga sönder allt möjligt när hon blev lämnad ensam hemma. Om det inte fanns något på golvet att tugga på så tuggade hon på möblerna. Jag var ju helt enkelt tvungen att lämna henne hemma då och då. Hon löpte, hon slutade löpa. Inget förändrades i hennes beteende. Så beslöt jag mig för att leta reda på någon som hade en hund efter Dénes. Därav kom det sig en dag att Kicsi låg bredvid mig på bilsätet och gnagde på ett mårben när vi var på väg i ett speciellt ärende. Inte för att ett ben på resor hade fått henne att sluta tugga på annat, men jag inbillade mig att det kanske hjälpte litet att hon alltid fick något att gnaga på med sig. Jag var både nervös och förväntansfull. Egentligen visste jag inte vad jag skulle kunna få ut av detta besök men

hoppades att få något gott råd. Någon uppmuntran eller något överhuvudtaget av mannen som, efter vad jag tagit reda på, hade en sexårig hane efter Cigány. Jag kände mig mycket misslyckad för Kicis skull. Hon var vild och konstig - eller var hon det inte alls? Var det jag som inte visste något om mudins beteende?

Hanen hette Szilaj (=vild) och det namnet passade honom precis. Han levde som en besatt när vi kom. Han morrade, visade tänder och hoppade skällande upp mot bildörren. Raggen stod rakt upp och han såg rent farlig ut. Bonden kom och kopplade hunden, sedan tecknade han åt mig att stiga ur. Han orkade nätt och jämt hålla Szilaj som tycktes ha valt ut mig till kvällsmat. Eftersom det inte gick att höra vad mannen sade i oväsendet fick han gestikulera åt mig att vänta medan han gick bort och band hunden vid kovan. Så visade han mig in i huset. Det var ett riktigt gammalt ungerskt allmogehus jag fick stiga in i. Den sparsamma möbleringen kompenserades av alla husgeråd och annat som hängde på väggarna och stod runt ugnen. Röda paprikor hängde överallt i girlander på de vitmenade väggarna. Det var ganska lågt i tak och jag måste kröka rygg för att komma över tröskeln. Fast jag är ju förstås strax över två meter. Kökssoffan var fint bemålad med ett tulpanmönster. Väl inne, räckte han mig handen och presenterade sig: "Márton".

Jag hade beskrivit mina problem i ett brev till honom. Han visste vad besöket gällde. Efter att ha mönstrat mig ordentligt pekade han på soffan och sade att jag kunde sätta mig. Så hämtade han flaskan från skafferiet och tog med två glas från skåpet på vägen. Det han höll upp antog jag var gårdens hembrända. Vissa äldre bönder påstår sig kunna ange gården genom smaken på brännvinet. Det klarar inte jag, med är det hemgjort känner jag det på den brännande känslan i strupen. Den här drycken brände mycket riktigt. Efter en kort tystnad tog Márton till orda.

- "Dénes, Gud bevare hans själ, var en mycket fin människa som hade god hand med djur. Fast det är fel att tro att det finns fler 'Cigány', förutom den där gamla tiken. Hon var enastående. Det har väl aldrig funnits, och kommer förmodligen aldrig att finnas, hennes like. Doktorn har träffat Szilaj och jag såg att Ni inte tyckte han var särskilt trevlig. Men jag skulle då inte vilja ha en annorlunda vakthund. Han är typisk för de svarta hundarna häromkring. Jag hörde av salig Dénes hur Doktorn visste att berätta att de är av en ras som heter 'mudi'. Roligt att få veta men jag kan inget om hur dessa 'mudi' skall vara. Vad jag vet är att Dénes hundar var väldigt eftertraktade för de är skarpa och inte släpper in en levande varelse på gården och för att de kan valla, det har de flesta av oss behov av. En del hundar tjuvjagar ibland - inte så konstigt om de

inte får så mycket mat hemma. Att Cigány apporterade och markerade ... Tja, det finns väl underliga exemplar ibland alla raser såväl som inom människosläktet. Doktorn ska inte ta åt sig. Kicsi är nog som hon skall vara. De här svarta hundarna är födda att vara fria, att försvara och att röra sig på vidderna. Man kan inte stänga in dem i en liten trädgård och tro att de blir bra av det. Man kan inte dressera dem och tro att de blir lydiga som schäfrar. I århundraden har folk strävat efter att få en vild vall- och jakthund som skall tjänstgöra på den ändlösa pusztan. Det är nästan brottsligt att försöka beskära friheten för dem, göra dem till krymplingar.”

Sedan han stillsamt sagt allt detta tog han sig en klunk och kikade på mig. Jag kände mig ännu eländigare än när jag kom.

-”Men Dénes sa ju att hans far, farfar och farfars far och alla förfäder så långt han hört talas om hade en jagande och vallande mudi.”

- ”Jo, så är det. Men det ändrar inget av vad jag sagt.”

- ”Men varför ville man då att jag skulle ta hand om hundarna?”

- ”För att änkan visste att Ni kände för dem.”

Han tittade på Kicsi och skakade på huvudet. ”Det är inte något fel på den här hunden. Hon är som de här svarta hundarna skall vara. Blir hon berövad sin frihet så mår hon nog inte så bra. Om doktorn vill, kan han lämna henne här hos oss. Här kommer hon till sin rätt, dessutom.”

”Jaså, det var det som det hela gick ut på!” tänkte jag. Så lätt skall jag inte ge mig. Varför skall jag tro på vad en okunnig bonde säger? Han vet inte ens rasen på ’de här svarta’! Nu hade jag ilsknat till helt omotiverat och ville helst rusa därifrån och rädda min Kicsi. Jag reste mig stelt, ställde ifrån mig det halvfulla glaset på bordet, tackade för mig och tog adjö. Jag förstod inte uttrycket i bondens ansikte, han tycktes se på mig med medlidande - var fick han det ifrån?

Det gick några veckor, under vilka jag försökte glömma bonden Mártons ord. Jag vågade inte leta efter ytterliga mudiägare av rädsla att få höra samma sak från dem. En dag berättade en äldre dam, som besökte min mottagning, att en syster till henne och bosatt i staden Debreca, hade en mudi härstammande från samma gård som min lilla Kicsi. Jag fick systemen adress och funderade några dagar innan jag tillskrev henne. Men hon bodde ju mitt i en större stad och hennes mudi kunde inte påstått ha fått rusa hej vilt över någon ändlös puszta. Kanske kunde hon ge mig några ledtrådar om hur hon lyckats klara av sin hund. Hon svarade efter några dagar och var mycket glad över att jag ville hälsa på henne. Den här gången var jag inte lika förväntansfull, jag var bränd av förra gången hos bonden.

-”Kom in, kära Ni! Vad trevligt att Ni ville hälsa på - det är så sällan som det kommer någon numera. Att bli gammal är inte roligt! Tur att jag har Mici - min hund, alltså - för annars skulle jag varit helt ensam.

Mici visade sig vara kullsystem till Cigány, min problemhunds döda mamma, och vara väldigt grå kring nosen, på halsen och på fötterna. Hon kunde inte någonting längre.

-”Det är inte åldersblindhet. Hon miste synen redan som fyraåring. Men hon lider inte av det på något sätt. Vi går våra promenader med koppel och hon känner sig trygg med mig. Eller hur, Mici?” Den gamla damen smekte henne över huvudet. ”Ja, hon var väldigt vild när hon var ung och kunde se, men jag accepterade henne som hon var: det gick inte att få henne att göra något mot hennes vilja. Här hemma var hon så bra men på gatan fick hon gå kopplad, annars rymde hon. Hon nafsade efter folk, fast det var aldrig något allvarligt även om vissa illasinnade kunde påstå det. Det finns inte något ont i den här hunden!”

Visst, jag kunde se att det inte fanns något ont i den här hunden nu. Men hon påminde inte om Cigány heller - eller Kicsi. Var fanns sanningen? Var fanns lösningen? Vart kunde jag vända mig med mitt problem. Jag var veterinär, tyckte om djur och led av vetskapen om att Kicsi inte var tillfreds. Grannarna började klaga också och jag måste nog hålla med dem, Kicsi var rätt så odräglig. En gång kom grannfrun ut samtidigt som Kicsi och jag skulle iväg. Kicsi var på väg in i bilen när grannfrun uppenbarade sig i porten med sin stora pilkorg på armen. Den hade hon alltid när hon handlade på torget. Det såg ut som om Kicsi vände i luften och i nästa ögonblick satt hon fast i grannfruns vänstra arm. Den stackars Irma skrek och slog med korgen men Kicsi var som besatt och tycktes inte märka något. Jag kan inte säga om hon njöt, det gjorde uppenbarligen inte Irma. Hennes man kom över senare på kvällen. Han stod i hallen med mössan i handen. Han såg besvärad men bestämd ut när han ställde ett ultimatum: antingen håller jag reda på hunden eller också kommer han att skjuta den. Jag satt länge den kvällen med Kicsis huvud i mina händer. Stod lösningen på mina problem att läsa i hennes ögon?

Sommaren blev till höst, hösten till vinter. Våren kom och övergick i sommar. Kicsis beteende var inte försämrat, som tur var, men inte förbättrat heller, tyvärr. Så repade jag till sist mod och bad om en konsultation hos landets främste expert på området. Han var en aktad biolog och den ende som offrat tid och resurser på att studera djurs beteende, och då framförallt de ungerska hundarnas. En ryktbar och väldigt upptagen man, en levande legend. För mig

kändes det som en audiens och jag hade nästan en tvångsmässig känsla av att jag skulle falla på knä och kyssa hans hand. Jag tog mig dock samman och lade ut min text. Jag fick ett uttömmande svar.

-”Min unge man: Om ni inte misstycker att jag tilltalar Er på det sättet. Jag tror att Ni har fallit offer för en myt. Mudin avlades inte fram för sällskap eller för vetenskapliga ändamål. Den har avlats fram för att man ville ha en ganska vild och skarp ledarhund, som var orädd och som inte skulle behöva någon dressyr, och inte tålde det heller för den delen. Den skulle jaga, och skoningslöst döda, alla skadedjur kring husen, den skulle ge sig på större - ja t o m mycket större djur - än av sin egen storlek. Den måste kunna utmana och hetsa vildsvin som dess tjuvjagande husse sedan tog hand om och slaktade.

Man kan hålla dessa hundar enbart som sällskapsdjur men då förlorar de, enligt min mening, sin rastypiskhet. Våra ungerska hundar är väldigt intressanta, unika så att säga. Man faller för deras historia och för att man känner till hotet att de skall bli utrotade. Man glömmer kanske att man inte har möjlighet att ta vara på just det man uppskattar hos dem: det typiska för dessa raser. Kanske framtiden också blir sådan att man inte heller kommer att kunna ta vara på just det man älskar hos de här hundarna, deras rasegenskaper, om man vill att raserna skall leva vidare.

Jag för min del tror nog att det blir just så. Det har alltid varit stadsfolk som tagit sig an problemen i vår fauna. Bönderna oroar sig för skörden och för nyttodjurens fortbestånd. Vad rör det bonden att det inte finns några björnar i Ungern längre? Han har ändå aldrig haft någon nytta av björnen. Om nu stadsfolk tar sig an mudin kommer de att forma den så att den passar in i stadsmiljön och samtidigt förlorar sina ursprungliga egenskaper. Detsamma gäller puli, komondor och kuvasz. Se bara på alla dessa lyxvizslor som går omkring här i Budapest utan att få jaga. De är veka och små, vem vet hur länge de kommer att ha några jaktegenskaper kvar överhuvudtaget. Så, unge man, jag tror att Ni har fått en mycket rastypisk mudi som Ni inte har möjlighet att klara av. Det enda rådet jag kan ge Er är att hunden fortast möjligt lämnas till någon bonde långt ut på Puszta, som kan sätta den i arbete!”

Vad är myt och var är verklighet? Den vises ord hade skakat om mig ordentligt. Det var ingen ljus framtid för rasen han målade upp men han tycktes dessvärre ha rätt - fullständigt! Jag lämnade Kicsi till Márton som redan hade Szilaj, den rastypiske hanhunden. Han blev glad över Kicsi eftersom han snart kommer att behöva en ersättare för den gamle Szilaj. Jag förmodar att han kommer att ta

valpar efter dem och därmed fortsätta efter Dénes. Blir det på gott eller ont? Är det myt eller verklighet?